

8.6.2017

EOAK/5754/2016

Ratkaisija Jussi Pajuoja

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Piatta Skottman-Kivelä

Päiväkodissa järjestettävä maksullinen musiikkileikkikoulu

1 ASIA

Eduskunnan oikeusasiamiehen kansliaan saapuneessa kantelukirjeessä pyydettiin oikeusasiamiestä tutkimaan Espoon kaupungin sivistystoimen ja sen erään päiväkodin menettelyä varhaiskasvatusta koskevassa asiassa. Kantelun mukaan yksityinen musiikkiopisto järjesti kantelijan lapsen päiväkodissa hoitopäivän aikana maksullista musiikkileikkikoulutoimintaa, johon osallistui myös päiväkodin henkilökuntaa. Lapsille, jotka eivät osallistuneet tähän toimintaan, järjestettiin sinä aikana muuta toimintaa, lähinnä ulkoilua. Kantelijan mielestä edellä kuvattu menettely syrji lapsia ja asetti heidät eriarvoiseen asemaan sen perusteella, olivatko vanhemmat valinneet tai oliko heidän mahdollista valita maksullinen musiikkileikkikoulu.

Totesin asiaan antamassani ratkaisussa, etten katsonut olevan tuossa yhteydessä syytä arvioida asiaa enempää. Otin kuitenkin omana aloitteenani laajemmin selvitettäväksi, miten taiteen perusopetusta toteutetaan kuntien järjestämässä varhaiskasvatuksessa.

Tässä tarkoituksessa pyysin Opetushallituksen arviota siitä, miten lasten perustuslaissa turvattu yhdenvertaisuus ja varhaiskasvatustalon tavoitteet sekä toisaalta taiteen perusopetuksen tarkoitus toteutuvat eri toimintamalleissa. Pyysin Opetushallitusta arvioimaan myös sitä, miten vastuun eri tilanteissa tulisi määräytyä.

2 SELVITYS

Opetushallitus antoi asiassa lausuntonsa 13.2.2017.

3 RATKAISU

3.1 Keskeiset oikeusohjeet

Varhaiskasvatusta koskevat säännökset

Suomen perustuslain 6 §:n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.

Varhaiskasvatustalon säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen. Lakia sovelletaan kunnan, kuntayhtymän sekä muun palvelujen tuottajan järjestämään varhaiskasvatukseen, jota annetaan päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai muuna varhaiskasvatuksena. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka (1 § 1 mom.).

Varhaiskasvatuslain 10 §:n mukaan kunta voi järjestää lasten päivähoidon alaan kuuluvat tehtävät 1) hoitamalla toiminnan itse; 2) sopimuksin yhdessä muun kunnan tai muiden kuntien kanssa; 3) olemalla jäsenenä toimintaa hoitavassa kuntayhtymässä; 4) hankkimalla palveluja valtiolta, toiselta kunnalta, kuntayhtymältä tai muulta julkiselta taikka yksityiseltä palvelujen tuottajalta tai 5) antamalla palvelunkäyttäjälle sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain (569/2009) mukaisen palvelusetelin.

Sanotun lain 15 §:n mukaan yksityisellä lasten päivähoidolla tarkoitetaan lasten päivähoitoa, jonka yksityinen henkilö, yhteisö tai säätiö taikka julkisyhteisön perustama liikeyritys tuottaa korvausta vastaan liike- tai ammattitoimintaa harjoittamalla.

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuslain 2 a §:ssä on säädetty varhaiskasvatuksen tavoitteet. Lain mukaan yksi varhaiskasvatuksen tavoitteista on toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset. Tavoitteena on antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksen tulee tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista.

Varhaiskasvatuslain 5 §:n mukaan päiväkodissa ja perhepäivähoidossa tulee olla tarvittava määrä 4 a §:ssä tarkoitettua henkilöstöä, jotta varhaiskasvatukselle säädetty tavoitteet voidaan saavuttaa. Varhaiskasvatuksen ryhmät tulee muodostaa ja tilojen suunnittelu ja käyttö järjestää siten, että varhaiskasvatukselle säädetty tavoitteet voidaan saavuttaa (5 a §).

Varhaiskasvatuslain 11 e §:n mukaan kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava yhteistyössä opetuksesta, liikunnasta ja kulttuurista, sosiaalihuollosta, lastensuojelusta, neuvolatoiminnasta ja muusta terveydenhuollosta vastaavien sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa.

Varhaiskasvatuslain (580/2015) esitöissä on lain 2 a §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa (HE 341/2014 vp) todettu, että yhteiskunnan järjestämä, valvoma ja tukema varhaiskasvatus perustuu kokonaisvaltaiseen näkemykseen lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta.

Varhaiskasvatus on yksi keskeinen syrjäytymistä ja hyvinvointieroja vähentävä palvelu, johon osallistuu jossain vaiheessa lapsuuttaan suurin osa varhaiskasvatuksesta lapsista ja joka on merkittävä koko perheen kannalta. Edellä sanotussa hallituksen esityksessä on varhaiskasvatuslain 11 e §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa todettu, että pykälässä korostetaan eri toimialojen ja palvelujen välistä yhteistyötä. Kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava yhteistyössä opetuksesta, liikunnasta ja kulttuurista, lastensuojelusta ja muusta sosiaalihuollosta, neuvolatoiminnasta ja muusta terveydenhuollosta vastaavien sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa. Muita tahoja voivat olla esimerkiksi yksityiset palvelun tuottajat tai kerhotoimintaa järjestävä seurakunta tai järjestö. Toimiva yhteistyö edellyttää selkeitten yhteistyön rakenteiden luomista. Lasten ja perheiden palvelujen tulee muodostaa tarkoituksenmukainen kokonaisuus, joissa lapsi ja perhe saisivat joustavasti tarpeen mukaisia ja tarvitsemiaan palveluita.

Varhaiskasvatuslain 13 §:n (29.12.2016/1504, voimaan 1.3.2017) mukaan varhaiskasvatuksesta perittäviin maksuihin sovelletaan varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annettua lakia (1503/2016).

Sanotun lain 1 §:ssä säädetään kunnan päiväkodissa ja perhepäivähoidossa järjestämästä varhaiskasvatuksesta perittävistä asiakasmaksusta. Muusta kunnan järjestämästä varhaiskasvatuksesta ja kunnan tilapäisesti antamasta varhaiskasvatuksesta voidaan periä kunnan päättämä asiakasmaksu. Varhaiskasvatuksesta perittävä maksu saa olla enintään palvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruinen. Maksu voidaan periä perheen maksukyvyn mukaan (3 §).

Varhaiskasvatustilain 9 §:n 2 momentin mukaan varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen ja niistä päättäminen on säädetty Opetushallituksen tehtäväksi. Uudistuneet varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on Opetushallituksen antama määräys (39/011/2016), jota kunnat ja muut varhaiskasvatustilain palvelujen tuottajat ovat velvollisia noudattamaan paikallisia varhaiskasvatussuunnitelmia laatiessaan. Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat tulee ottaa käyttöön 1.8.2017 lukien.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden uudistamisen keskeisenä tavoitteena on luoda suuntaviivat ja vahva perusta varhaiskasvatuksen kehittämiseksi sekä edistää laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumista koko maassa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätään varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeisistä tavoitteista ja sisällöistä, varhaiskasvatuksen järjestäjän ja lasten huoltajien välisestä yhteistyöstä, monialaisesta yhteistyöstä sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä.

Säännökset taiteen perusopetuksesta

Taiteen perusopetuksesta säädetään taiteen perusopetuksesta annetussa laissa (633/1998) ja asetuksessa (813/1998). Taiteen perusopetuksesta annetun lain 1 §:n mukaan taiteen perusopetus on tavoitteellista tasolta toiselle etenevää eri taiteenalojen opetusta. Sitä järjestetään ensisijaisesti lapsille ja nuorille. Taiteen perusopetuksen tarkoituksena on antaa oppilaalle valmiuksia ilmaista itseään ja hakeutua taiteenalan ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen. Taiteen perusopetuksen yhteydessä voidaan järjestää myös muuta taiteen edistämiseen liittyvää toimintaa.

Sanotun lain 2 §:ssä säädetään koulutuksen järjestäjistä, että kunta voi järjestää taiteen perusopetusta. Asianomainen ministeriö voi myöntää kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle luvan järjestää taiteen perusopetusta. Taiteen perusopetusta voidaan, sen mukaan kuin ministeriö päättää, järjestää myös valtion oppilaitoksissa. Tässä laissa tarkoitettua koulutusta järjestetään musiikkioppilaitoksissa tai muissa taiteen perusopetusta antavissa oppilaitoksissa taikka muulla tavoin.

Lain 3 §:n 1 momentin mukaan koulutuksen järjestämisluvan myöntämisen edellytyksenä on, että opetus on tarpeellista ja että luvan hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset opetuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Opetusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

Taiteen perusopetus on oma koulutusmuotonsa, eikä se tarkoita esimerkiksi perusopetuslain mukaista perusopetuksen taidekasvatusta.

Taiteen perusopetus tulee järjestää lain ja asetuksen sekä Opetushallituksen antamien opetussuunnitelman perusteiden mukaan. Taiteen perusopetuksesta annetun lain 5 §:n mukaan Opetushallitus päättää taiteenaloittain taiteen perusopetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä. Se vahvistaa opetussuunnitelman perusteet eri laajuisille oppimäärille. Taiteen perusopetuksesta annetun asetuksen 1 §:n mukaan laissa tarkoitettuja oppimääriä ovat laaja oppimäärä ja yleinen oppimäärä. Nämä oppimäärät ovat rinnakkaisia. Mahdolliset varhaisiän ja aikuisten opinnot päätetään koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmassa. Eri taiteenalojen opetussuunnitelman perusteissa on otettu huomioon myös varhaisiän kasvatus.

Taiteen perusopetuksesta annetun lain 6 §:n mukaan oppilaaksi ottamisesta päättää koulutuksen järjestäjä. Hakijoihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita. Lain 12 §:n mukaan oppilailta voidaan periä opetuksesta kohtuullisia maksuja. Lain esitöissä (HE 86/1997 vp) on todettu, että maksujen kohtuullisuutta tulee arvioida suhteessa annetun opetuksen määrään ja laatuun sekä kustannuksiin. Lain 10 §:ssä säädetään muutoksenhausta oppilasmaksua, oppilaaksi ottamista ja oppilasarviointia koskevaan päätökseen.

3.2 Mitä varhaiskasvatus on?

Varhaiskasvatussuunnitelman mukaan varhaiskasvatuksen tehtävänä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus on lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävä ja syrjäytymistä ehkäisevä palvelu.

Opetushallitus toteaa lausunnossaan, että varhaiskasvatuksen toiminnassa korostuu pedagogiikka. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa pedagogiikalla tarkoitetaan monitieteiseen, erityisesti kasvatus- ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi. Varhaiskasvatuksessa käytettävien työtapojen valintaa ohjaavat varhaiskasvatukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten ikä, tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Toiminnalliset sekä luovuutta ja osallisuutta edistävät työtavat ovat lapsille luontevia oppimisen tapoja.

Musiikilla on tärkeä rooli varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet velvoittavat varhaiskasvatuksen järjestäjiä tarjoamaan taidekasvatusta osana varhaiskasvatusta. Lasten musiikillisen ilmaisun tukemista käsitellään erityisesti *Ilmaisan monet muodot* -oppimisen alueen yhteydessä.

Varhaiskasvatuksessa lastentarhanopettajan tehtävänä on vastata toiminnan pedagogisesta suunnittelusta. Päiväkodeissa joka kolmannella hoito- ja kasvatustehtävässä olevalla tulee olla lastentarhanopettajan kelpoisuus. Yliopistossa suoritettavaan lastentarhanopettajan tutkintoon sisältyy musiikin didaktiikan opintoja kaikille 4 opintopistettä, jonka lisäksi opiskelijan on mahdollisuus suorittaa valinnaisia opintoja musiikissa. Sosionomiksi opiskelevan lastentarhanopettajan tutkintoon sisältyy musiikin opintoja vähintään 5 opintopistettä ja enintään 20 opintopistettä. Määrään vaikuttavat opiskelijan valinnat. Varhaiskasvatuksessa hyödynnetään henkilöstön peruskoulutuksen ohella kunkin työntekijän henkilökohtaista erityisosaamista eri taideaineiden kuten esimerkiksi musiikin alueelta.

3.3. Mitä taiteen perusopetus on?

Taiteen perusopetus on koulun ulkopuolista ensisijaisesti lapsille ja nuorille tarkoitettua taidekasvatusta. Taiteen perusopetusta annetaan musiikkioppilaitoksissa, kuvataidekouluissa, tanssioppilaitoksissa, käsityökouluissa ja muissa oppilaitoksissa.

Eri taiteenaloilla annettava taiteen perusopetus etenee tavoitteellisesti tasolta toiselle ja antaa oppilaalle valmiuksia ilmaista itseään sekä hakeutua alan ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen.

Opetukseen osallistuvilta oppilailta voidaan periä kohtuullisia maksuja, joista päättävät koulutuksen järjestäjät. Taiteen perusopetuksesta annetun lain mukaan opetusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

Opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun asetuksen (986/1998) 19 §:n mukaan laajan oppimäärän mukaista taiteen perusopetusta on kelpoinen antamaan henkilö, jolla on soveltuva alan ylempi korkeakoulututkinto tai soveltuva korkeakoulututkinto tai asianomaisen taiteenalan vähintään opistoasteinen opettajantutkinto. 20 §:ssä säädetään muun taiteen perusopetusta antavan opettajan kelpoisuudesta.

Varhaisiän musiikkikasvattajaksi voi opiskella muun muassa ammattikorkeakoulussa. Ammattikorkeakoulussa suoritettava musiikkipedagogin ammattikorkeakoulututkinto on laajuudeltaan 240 opintopistettä. Jos tutkinto suoritetaan pääaineena varhaisiän musiikkikasvatus, on tutkintoon kuuluvista opinnoista musiikkia noin 185 opintopistettä.

Opetushallitus on vahvistanut taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän mukaiset opetussuunnitelman perusteet seuraaville taiteen aloille: musiikki, sanataide, tanssi, esittävät taiteet ja visuaaliset taiteet sekä taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet musiikkiin, tanssiin, teatteritaiteeseen, visuaalisiin taiteisiin sekä sirkustaiteeseen.

Sekä taiteen perusopetuksen yleisen että laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteiden mukaan varhaisiän musiikinopetuksen tavoitteena muun ohella on, että lapsi saa musiikillisia elämyksiä, valmiuksia ja taitoja, jotka muodostavat pohjan hyvälle musiikkisuhteelle ja myöhemmälle musiikkiharrastukselle. Lapsi kehittyy kuuntelemaan ja kokemaan musiikkia sekä ilmaisemaan itseään musiikin keinoin. Musiikin elementit – rytmi, muoto, harmonia, melodia, dynamiikka ja sointiväri – muodostavat opetuksen keskeisen sisällön. Elämysten avulla, leikin keinoin harjaannutetaan lapsen musiikillista muistia ja musiikin kuunteluvalmiuksia sekä tuetaan hänen kognitiivista, emotionaalista, motorista ja sosiaalista kehitystään.

3.4. Käytännössä esiintyviä erilaisia toimintamalleja

Opetushallituksen lausunnon mukaan se ei ole tehnyt virallista kartoitusta ulkopuolisen maksullisen toiminnan järjestämisestä varhaiskasvatuksen yhteydessä. Opetushallituksen tiedossa ei myöskään ole, että joku muu taho olisi tällaisen kyselyn toteuttanut.

Oikeusasiamiehen tarkastushavaintojen perusteella maksullisen toiminnan järjestämisessä varhaiskasvatuksen yhteydessä on eroja paitsi kuntakohtaisesti, myös saman kunnan eri toimintayksiköiden välillä, johtuen esimerkiksi erilaisista käytännön syistä kuten toimintaan sopivien tilojen puutumisesta.

Selvityspyyntöni liittyen Opetushallitus kysyi viiden kunnan (Lappeenranta, Kouvola, Turku, Oulu ja Helsinki) käytäntöjä ulkopuolisen maksullisen toiminnan järjestämisestä kunnan varhaiskasvatuksen yhteydessä. Kolmessa näistä (Kouvola, Helsinki, Turku) ei järjestetä ulkopuolista maksullista toimintaa.

Maksullista toimintaa on järjestetty Lappeenrannassa ja Oulussa. Lappeenrannassa on ollut ulkopuolisen maksullisen toiminnan järjestämisestä kokeilu Lappeenrannan musiikkiopiston kanssa vuosina 2011—2012 ja Oulussa on useissa päiväkodeissa mahdollista osallistua maksulliseen kerhotoimintaan varhaiskasvatuksen aikana.

Lappeenrannassa kokeilun tuloksena päädyttiin siihen, että pienten lasten harrastustoimintaa halutaan edelleen tukea. Päiväkodin tilat annetaan maksutta musiikkiopiston käyttöön ja musiikkiopisto järjestää musiikkileikkikoulutoimintaa niiden perheiden lapsille, jotka toimintaan

ilmoittautuvat. Musiikkileikkikoulutoiminta ajoittuu päiväkotipäivän loppuun ja alkaa klo 16.00. Vanhempien luvalla lapset luovutetaan päiväkodista musiikkiopiston toimintaan. Musiikkiopisto puolestaan vakuuttaa lapset sekä vastaa tiedottamisesta ja yhteistyöstä huoltajien kanssa. Huoltajat hakevat lapset pois päiväkodista musiikkileikkikoulun jälkeen.

Oulussa vastaavasti toteutuu sekä kielikerhoja että taiteen perusopetuksen toimintaa keskellä varhaiskasvatuspäivää. Oulussa huoltajien kanssa on sovittu toimintaan osallistumisesta ja huoltajat hoitavat sopimukset ulkopuolisen toimijan kanssa. Osa toiminnasta on maksullista ja osa maksutonta. Maksutonta kerhotoimintaa on esimerkiksi taiteen saavutettavuusrahoituksen kautta järjestettävä toiminta.

Espoon kaupungin aiemman kanteluasian yhteydessä antaman selvityksen mukaan Espoon opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta on 20.3.2013 (§ 107) päättänyt periaatteet, joiden mukaisesti taiteen perusopetusta voidaan toteuttaa kunnallisissa ja ostopalvelupäiväkodeissa. Päätöksen mukaan opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta on lisäksi "antanut virkamiesten tehtäväksi toimia niin, että yksittäisissä päiväkodeissa pyritään taiteen perusopetus järjestämään siten, että kaikki halukkaat saavat mahdollisuuden osallistua opetukseen".

Espoon opetus- ja varhaiskasvatuslautakunnan päättämien periaatteiden "Taiteen perusopetuksen järjestäminen varhaiskasvatuksessa" mukaan kunnallisissa ja ostopalvelupäiväkodeissa voidaan järjestää taiteen perusopetusta seuraavin periaattein.

1. Yhteistyökumppani on taiteen perusopetuksen opetusluvan saanut espoolainen, voittoa tavoittelematon taideoppilaitos, joka kuuluu Espoon kaupungin yhteistyölinjaussopimuksen piiriin.
2. Sekä päiväkodin henkilökunta että oppilaitos on halukas yhteistyöhön.
3. Taiteen perusopetus yhdistetään päiväkodin päiväohjelmaan, toimintaan ja tiloihin. Ne lapset, jotka eivät osallistu taiteen perusopetukseen, osallistuvat samanaikaisesti suunnitelmalliseen varhaiskasvatukseen.
4. Taiteen perusopetusta voidaan järjestää myös oppilaitoksen tiloissa, jos ne sijaitsevat päiväkodin välittömässä läheisyydessä ja päiväkodin henkilökunnalla on mahdollisuus kulkea matkat lasten kanssa.
5. Taideoppilaitoksella on tarvittavat resurssit opetuksen järjestämiseen.
6. Toimintaan ilmoittautuu riittävä määrä 3 vuotta täytäneitä lapsia siten, että opetuksen järjestäminen on oppilaitokselle mahdollista. Taideoppilaitos huolehtii ilmoittautumisjärjestelyistä. Ryhmät täytetään ilmoittautumisjärjestyksessä.
7. Koska taiteen perusopetuksesta peritään lukukausimaksu, huoltajilla on mahdollisuus hakea lapselleen oppilaitokselta maksuhojennusta tai vapaaoppilaspaikkaa kunkin oppilaitoksen periaatteiden mukaisesti.
8. Päiväkodissa toimivien taiteen perusopetuksen opetusryhmien toimintasuunnitelma suunnitellaan yhteistyössä taiteen perusopetuksen opettajan ja päiväkodin henkilökunnan kanssa.
9. Päiväkodissa toimivien taiteen perusopetuksen opetusryhmien toimintasuunnitelma kirjataan osaksi päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmaa siten, että taiteen perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen pedagogiset tavoitteet ja menetelmät tukevat toisiaan.
10. Taiteen perusopetus integroidaan päiväkodin päiväjärjestykseen ja varhaiskasvatuksen sisältöön siten, että se ei lasten näkökulmasta näy muusta varhaiskasvatuksesta irrallisena.
11. Päiväkodin henkilökuntaa voi olla mukana taiteen perusopetuksen aikana, jolloin päiväkodin henkilökunta voi kehittää osaamistaan ja soveltaa toiminnan sisältöjä ja menetelmiä myös muiden lasten varhaiskasvatuksessa.
12. Taiteen perusopetusta antavat oppilaitokset ovat vastuussa lapsista opetuksen aikana. Lapset on vakuutettu oppilaitoksen taholta.

Käytössä olleiden asiakirjojen mukaan Espossa perusteluina toiminnan laajentamiselle on ollut, että näin yhä useampi lapsi pääsee taiteen perusopetuksen piiriin ilman, että vanhempien pitää kuljettaa lasta opintoihin varhaiskasvatuspäivän jälkeen. Taiteen perusopetukseen osallistuminen ei kuitenkaan ole valintaperuste tiettyyn päiväkotiin. Taideoppilaitosten ja päiväkotien yhteistyön kautta päiväkotihenkilökunnan osaaminen ja innostus taidekasvatukseen lisääntyy ja päiväkodin kaikille lapsille järjestämä taidekasvatus

rikastuu. Yhteistyö päiväkodin henkilökunnan ja taideopettajien kesken kehittää molempien ammattitaitoa.

3.5. Opetushallituksen näkemys

Opetushallitus toteaa lausunnossaan, että varhaiskasvatusta toteutetaan varhaiskasvatustilain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Taidekasvatus kuuluu olennaisena osana varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti toteutettuun varhaiskasvatukseen.

Varhaiskasvatuksessa monialaisen yhteistyön lähtökohtana ovat lapsen etu ja tarpeet. Monialaisen yhteistyön tavoitteena on varmistaa varhaiskasvatuksen toteuttaminen toimintayksiköissä lasten tarpeita vastaavasti lasta kuullen. Yhteistyö esimerkiksi opetuksesta, liikunnasta, kirjastosta ja kulttuurista vastaavien tahojen ja muiden lähiympäristön toimijoiden kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee varhaiskasvatuksen tavoitteita. Opetushallitus suhtautuu myönteisesti varhaiskasvatuksessa toteutettavaan monialaiseen yhteistyöhön eri toimijoiden kanssa.

Varhaiskasvatuksen yhteydessä järjestettävä muu mahdollinen maksullinen toiminta ei ole varhaiskasvatusta. Muun toiminnan sisältö ja luonne tulee selvittää lasten huoltajille. Toiminnan järjestäjä on vastuussa lapsista ja vastuukysymysten tulee olla selkeitä myös huoltajille.

Maksullinen musiikkileikkitoiminta voi olla taiteen perusopetusta tai muuta varhaisiän musiikkikasvatusta. Jos toiminta on taiteen perusopetusta, toimintaa tulee järjestää taiteen perusopetuksen lainsäädännön ja perusteiden mukaisesti. Toimintaan ei voida velvoittaa osallistumaan. Muu toiminta tulee järjestää siten, ettei se loukkaa niiden lasten oikeutta varhaiskasvatustilain mukaiseen varhaiskasvatukseen, jotka eivät osallistu tähän varhaiskasvatuspäivän aikana järjestettävään muuhun toimintaan.

Opetushallitus pitää suositeltavana, että varhaiskasvatuksen järjestäjät tekevät yhteistyötä taiteen perusopetuksen järjestäjien kanssa ja toimintaa sisällytetään osaksi kaikille yhteistä varhaiskasvatusta. Jos muuta toimintaa, kuten taiteen perusopetusta, aiotaan varhaiskasvatuksen yhteydessä erikseen järjestää, se tulisi Opetushallituksen näkemyksen mukaan erottaa selkeästi omaksi kokonaisuudekseen. Tästä syystä Opetushallitus suosittelee, että muu toiminta sijoitetaan päivän alkuun tai loppuun. Jotta varhaiskasvatuksen yhteydessä järjestetty maksullinen toiminta ei aiheuttaisi käsitystä lasten eriarvoisesta kohtelusta, toiminnasta annetun informaation tulee Opetushallituksen mielestä olla selkeää.

3.6. Opetus- ja kulttuuriministeriön kärkihanke

Opetus- ja kulttuuriministeriön verkkosivujen (<http://minedu.fi/karkihanke4>) mukaan hallituksen kärkihankkeen ”Parannetaan taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta” tavoitteena on tuoda kulttuuri osaksi lasten arkea vahvistamalla lasten luovuutta ja lisäämällä taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta. Hankkeen toimenpiteinä muun ohella lisätään lasten ja nuorten tasavertaisia mahdollisuuksia osallistua taiteeseen ja kulttuuriin, edistetään perusopetuksen järjestäjien ja varhaiskasvatuksen toimijoiden yhteistyötä taiteen perusopetusta antavien koulutuksen järjestäjien, taide- ja kulttuurialan ammattilaisten, instituutioiden ja muiden toimijoiden, kirjastojen sekä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa, varmistetaan lastenkulttuuripalveluiden saatavuus koko maassa ja lisätään säännöllistä taide- ja kulttuuritoimintaa ja lasten omaa harrastustoimintaa koulun tiloissa ja tehostetaan näin koulun

tilojen käyttöä koulupäivien ulkopuolella. Tarkoitus on myös vaikuttaa myönteisesti lasten ja perheiden ajankäyttöön (lasten pitkät iltapäivät, perheiden yhteinen aika) ja maahanmuuttajalasten kotoutumiseen (harrastusten kautta lasten kaverisuhteet vahvistuvat ja koulu on maahanmuuttajaperheiden näkökulmasta parhain harrastuspaikka).

Edelleen verkkosivujen mukaan kärkihanketta toteuttavan valtionavustuksen tarkoituksena on lisätä perusopetuksen vuosiluokkien 1–10 oppilaiden tasavertaisia mahdollisuuksia harrastaa taidetta ja kulttuuria harrastetunneilla koulupäivän yhteydessä sekä vahvistaa varhaiskasvatusikäisten lasten taide- ja kulttuuriosallistumista. Avustettavan toiminnan tulee olla esimerkiksi eri taiteenalojen varhaisiän kasvatusta päiväkotien tiloissa (maksutta/kohtuullinen maksu) tai eri taiteenalojen opetussuunnitelmiin perustuvaa taiteen perusopetusta taiteen perusopetuksen oppilaitosten oppilaille koulun tiloissa (maksutta/kohtuullinen maksu). Toiminta voi olla pitkäkestoista tai projekti-/produktioluontoista. Mikäli osallistumismaksu on este lapsen tai nuoren osallistumiselle, silloin sitä ei tule edellyttää. Toiminta voidaan toteuttaa päiväkodeissa, peruskouluissa tai niiden lähiympäristössä sijaitsevissa taiteen perusopetuksen oppilaitoksissa sekä muissa soveltuvissa tiloissa päiväkodin tai koulun lähiympäristössä.

4 ARVIOINTI

Perustuslain 109 §:n mukana eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävänä on valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Tehtävänsä hoitaessaan oikeusasiamies valvoo perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Oikeusasiamies ei voi muuttaa eikä kumota viranomaisten päätöksiä, eikä puuttua siihen, miten viranomainen on käyttänyt sille lain mukaan kuuluvaa harkintavaltaa, jollei tuota harkintavaltaa ole ylitetty tai käytetty väärin. Oikeusasiamies ei myöskään anna toimivaltaiselle viranomaiselle ohjeita tai määräyksiä siitä, kuinka näiden tulisi toimia harkintavaltaansa kuuluvissa asioissa.

Kunnilla varhaiskasvatuksen järjestäjänä on kokonaisvastuu huolehtia siitä, että varhaiskasvatus järjestetään säädöksiä ja määräyksiä noudattaen. Lisäksi yhdenvertaisuuden periaate ja syrjinnän kieltä ohjaavat ja rajoittavat varhaiskasvatuksen järjestäjän harkintavaltaa varhaiskasvatuksen käytännön järjestelyistä päätettäessä.

Edellä kerrotun valossa olen arvioinut asiaa seuraavasti.

Taidekasvatus kuuluu olennaisena osana varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti toteutettuun varhaiskasvatukseen. Koulutuksellisen tasa-arvon ja lasten yhdenvertaisuuden näkökulmasta sekä varhaiskasvatuksen tavoitteiden saavuttamisen kannalta ongelmattomin vaihtoehto on, että varhaiskasvatuksen järjestäjät tekevät yhteistyötä taiteen perusopetuksen järjestäjien kanssa ja toimintaa sisällytetään osaksi kaikille yhteistä varhaiskasvatusta.

Mikäli varhaiskasvatuksen yhteydessä järjestetään muuta maksullista toimintaa, tulee toimintaa järjestettäessä varmistua siitä, ettei muu toiminta vaaranna tai häiritse varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteutumista tai loukkaa niiden lasten oikeutta varhaiskasvatukseen, jotka eivät osallistu tähän varhaiskasvatuspäivän aikana järjestettävään muuhun toimintaan. Tämä tulee ottaa huomioon erityisesti päiväkodin tilojen käytössä ja päiväkodin henkilöstön toimintaan osallistumista pohdittaessa.

Pidän myös tärkeänä, että muun varhaiskasvatuksen yhteydessä mahdollisesti järjestettävän toiminnan sisältö, luonne ja vastuukysymykset selvitetään lasten huoltajille riittävästi. Muun toiminnan järjestäjä on vastuussa lapsista ja vastuukysymysten tulee olla selkeitä kaikille asianosaille tahoille. Perusteltua on, että muu toiminta selkeästi erotetaan omaksi kokonaisuudekseen. Kuten Opetushallitus toteaa, toimintaan ei voida velvoittaa osallistumaan. Varhaiskasvatuksen yhteydessä järjestettävässä maksullisessa toiminnassa tulee huolehtia eri tavoin siitä, että lapsi voi osallistua toimintaan ilman, että osallistumismaksu muodostaa esteen osallistumiselle.

5 TOIMENPITEET

Saatan kohdassa 4 esittämäni käsityksen Opetushallituksen tietoon. Asia ei anna aihetta uihin toimenpiteisiini.